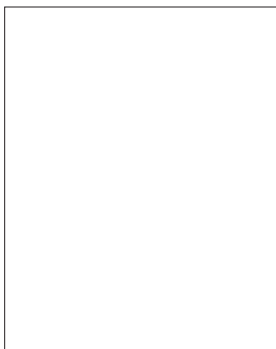

Skandias ATP-modell

av Bengt von Bahr och Torkel Wingård, Skandia

Torkel Wingård

Det förslag till nytt ATP-system, som Skandia här presenterar, innebär en successiv övergång av det hittillsvarande ATP- och folkpensionssystemet till ett sammanslaget och helt igenom försäkringsmatematiskt ("aktuariellt") system. Vår ambition har inte varit att rätta den nuvarande konstruktionen över dess

Bengt von Bahr

värsta kris utan att förvandla den från grunden — från en tärande till en närande faktor i samhällsekonomin.

Därför innehåller vårt förslag inga inslag av subventioner. Vill man exempelvis av politiska skäl ge pension även för oavlönade insatser (studier, vårdår med barn etc) är det fortfarande möjligt, men då genom att staten betalar motsvarande avgifter till systemet. Även arbetslöshet behandlas på samma sätt.

Alla pensionskostnader blir synliga och prissatta och redovisas där de verkligen hör hemma. Några dolda pensionskostnader kommer inte längre att finnas.

Det vi föreslår är en hästkur, men vi tror att det är en hästkur som vill till om vi över huvud taget ska kunna rädda vårt utan jämförelse viktigaste sociala och ekonomiska kontrakt, till gagn för alla tidigare och kommande generationer.

Sammanfattning av Skandiamodellen

Grunden i vår modell är att för ålderspensionen betalas en avgift i procent av lönen, lika för alla men bara på lönedelar upp till 7,5 basbelopp. Avgiften fonderas hos en försäkringsgivare, där den tillsammans med avkastningen på de fonderade medlen bygger upp ett pensionskapital, som tillhör individen. Individen väljer själv försäkringsgivare och

kan också, inom vida ramar, välja placeringsform.

Vid pensioneringen — som kan ske vid valfri ålder mellan 60 och 70 år — beräknas pensionens storlek med utgångspunkt från pensionskapitalets storlek och vederbörandes ålder. En omräkning av pensionen sker därefter varje år med sedvanlig aktuariell metod.

TEMA PENSION

Hanteringen av förtids- och familjepension sker på samma sätt som nu.

Till dem som vid pensioneringen får för låg pension för att kunna försörja sig lämnas ett utfyllnadsbidrag från statskassan.

Bidraget är så utformat, att alla arbetsinsatser ändå lönar sig även från pensionssynpunkt.

Vid *övergången* till det nya systemet, som förutsätts ske den 1 januari 1995, indelas befolkningen i olika ålderskategorier.

De som då redan lyfter pension berörs inte alls. Även de som är över 60 år får sin pension från ATP och folkpensioneringen helt enligt nuvarande regler.

De som är mellan 40 och 60 år lever också kvar i det gamla systemet men med viss höjning av pensionsåldern och med något skärpta regler i fråga om pensionsålder och intjänande av pension.

De som är under 40 år går helt och hållet in i det nya systemet. De får som startkapital en individuell andel av AP-fonderna i förhållande till det antal ATP-poäng, som de tjänat in tidigare.

Arbetsgivarens avgift under övergångstiden beror enbart på den anställdes lön och således inte på vilken ålderskategori vederbörande tillhör. Däremot fördelas avgiften på olika sätt så att avgiften för den som 1995 var över 40 år helt används för fullgörandet av pensionsutbetalningar enligt det gamla systemet, medan för de yngre avgiften är uppdelad på en del till det gamla och en del till det nya fonderingssystemet. Avgifter till det gamla systemet tas ut utan begränsning, medan avgifter till det nya systemet begränsas till lönedelar upp till 7,5 basbelopp.

I full funktion

Nedan beskrivs hur systemet är tänkt att fungera när det trätt i full funktion, dvs när övergången från nuvarande ATP är helt genomförd. I ett senare avsnitt lämnas förslag till hur själva övergången skall gå till.

Modellen är baserad på ett obligatoriskt sparande till ålderspensionen. Pensionsavgifterna fonderas hos en av den försäkrade vald försäkringsgivare. Varje försäkrad får således en civilrättslig fordran på ålderspension hos sin försäkringsgivare.

Nuvarande uppdelning på folkpension och ATP slopas. I låga inkomstlägen garanteras en viss miniminivå enligt avsnittet "Grundtrygghet" nedan.

Förtids- och familjepension bildar ett särskilt system, skilt från ålderspensionen. Ersättning lämnas enligt nuvarande regler (inklusive beslutade övergångsregler för familjepension). Även avgiften beräknas på samma sätt som nu.

Avgifterna

Arbetsgivare betalar avgift för ålderspensionen med samma procentsats för alla av den lön, som uppbärs av anställda mellan 16 och 67 års ålder. Procentsatsen väljs så att den med förväntad utveckling av lön, BNP-tillväxt och avkastning kan beräknas räcka till en pension, som reellt utgör 65 % av genomsnittet av de 20 sista årens lön intill 7,5 basbelopp (se vidare "Numerisk belysning" nedan!).

Rörelseidkare betalar en motsvarande avgift på sin inkomst av rörelsen.

Försäkrade är alla, för vilka någon gång betalats avgift eller som själva betalat avgift. Allt vad som fortsättningsvis sägs om anställda skall på motsvarande sätt gälla även egenföretagare och deras inkomst av sin rörelse.

Avgifter erläggs endast för lönedelar upp till 7,5 basbelopp. Om en anställd har flera arbetsgivare och har en sammanlagd lön som överstiger 7,5 basbelopp, återbetalas för mycket erlagd avgift, så att nettoavgiften för varje arbetsgivare blir proportionell mot utbetald lön.

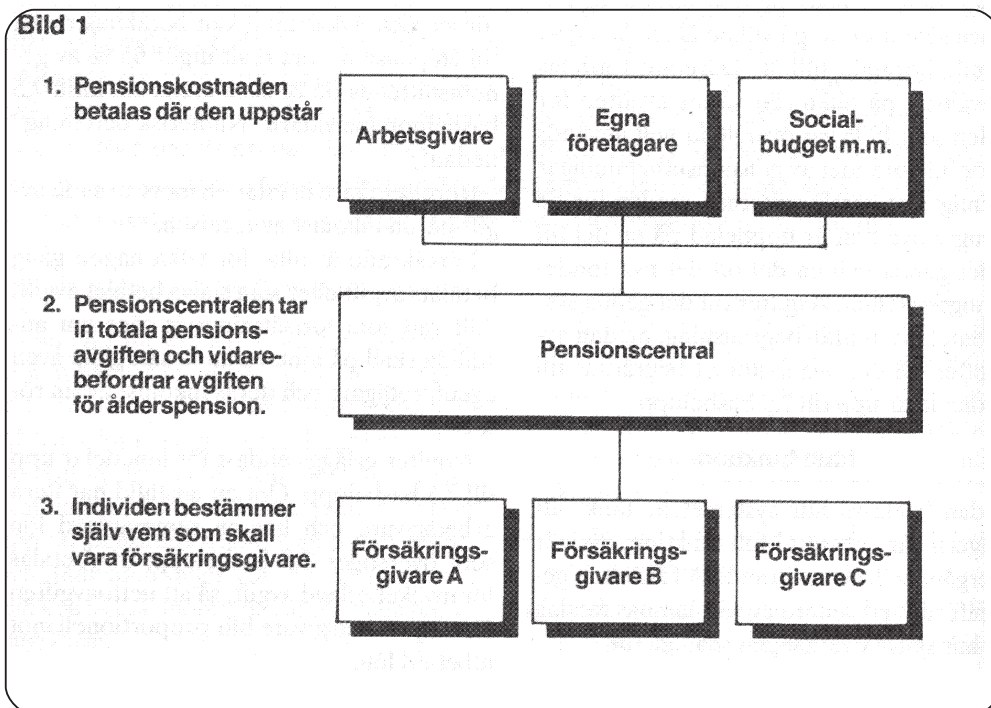
Gränsen 7,5 basbelopp har satts för att dels ansluta till hittillsvarande regler, dels markera att det knappast finns sociala skäl för det obligatoriska sparande i viss form som modellen innefattar, på inkomstdelar över en viss nivå. Att gränsen är definierad i antal basbelopp har i nuvarande system kritiserats, eftersom med stigande reallöner alltfler kommer att passera den och ATP därigenom på sikt inte blir löneberoende. Vi har inte haft ambitionen att lösa detta problem. Vi har nöjt oss med att konstatera att gränsen kan höjas även i vårt system, utan att dess principer behöver rubbas.

Avgiften betalas — tillsammans med avgiften för förtids- och familjepension — till en central myndighet, som behåller avgiften för förtids- och efterlevandepensionen, återbetalar eventuell premie för lönedel över 7,5 basbelopp och vidarebefordrar återstoden till den av varje individ valda försäkringsgivaren för uppbyggnad av ålderspensionen.

För anställd, som uppbär sjukpenning, sjukbidrag eller förtidspension baseras ålderspensionsavgiften på en fiktiv lön enligt samma regler som nu gäller för beräkning av antagandepoäng. Motsvarande avgift betalas in från statskassan till ATP-systemet och kan därmed betraktas som en tilläggskostnad i den allmänna försäkringen.

På samma sätt betalas en avgift till ATP-systemet via socialbudgeten, om statsmakterna beslutar att exempelvis vårdår, studieår eller militärtjänst skall vara ATP-grundande. ATP-pension konstitueras

Bild 1

TEMA PENSION

således endast av inbetalda avgifter. Dessa avgifter betalas från den källa, där kostnaden hör hemma. Målet är alltså ett principfast försäkringssystem, ”rent” och fritt från alla subventioner.

Förfarandet kan illustreras på följande sätt.

Ålderspensionen

Ålderspension utges från en av individen vald pensionsålder mellan 60 och 70 år.

Avgiften för ålderspensionen är lika för alla. Den betalas på all lön mellan 16 och 67 års ålder, men bara på lönedelar upp till 7,5 basbelopp.

När procentsatsen bestäms utgår man från att pensionen vid jämn procentuell avgiftsbetalning mellan 25 och 67 års ålder skall motsvara ungefär dagens ATP-nivå.

Fonderingsmetoden innebär att avgifterna betalas in till en av den försäkrade vald försäkringsgivare. Denne placerar inbetalda avgifter, så att de tillsammans med avkastning på placeringarna bildar ett pensionskapital som tillhör den enskilda individen.

För individen tar sig således dennes pensionsfordran uttryck i ett pensionskapital, som växer med inbetalda avgifter och avkastningen på dem, för att nå ett maximum just när han skall börja lyfta pensionen. Förräntningen fortsätter även efter uppnådd pensionsålder, men pensionskapitalet minskar ändå. Det beror på att inga avgifter längre flyter in och att kapitalet tappas ut genom att pension betalas ut. På det

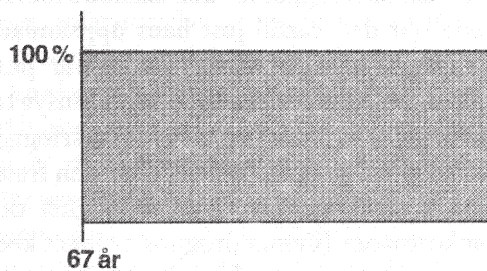
individuella planet sker dessutom — liksom i all vanlig privat pensionsförsäkring — en fortlöpande omfördelning eftersom pensionskapital som frigörs vid en individs död fördelas ut på de kvarlevande i förhållande till vars och ens pensionskapital och den dödsrisk var och en av dem representerar.

Pensionsbeloppet för den enskilde försäkrade blir det, vartill just hans uppsamlade pensionskapital beräknas räcka när pensionsutbetalningarna skall börja. Hänsyn tas dock till hans ålder och en av försäkringsgivaren gjord prognos beträffande den framtida utvecklingen av ränta, dödlighet och omkostnader (denna prognos är inget konkurrensinstrument och skulle därför kunna vara gemensam för samtliga försäkringsgivare). Kalkylen upprepas varje år, varvid ett nytt pensionsbelopp fastställs. Vid den försäkrades död upphör utbetalningarna. Metoden är den gängse inom försäkringsbranschen.

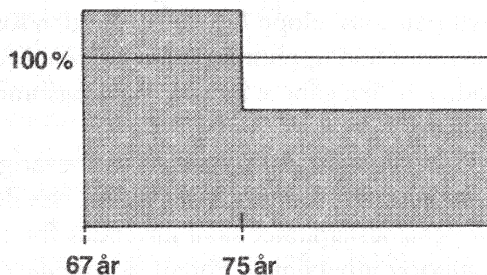
Utbetalningarna förutsätts ske livsvarigt. Den anställda kan dock begära att viss del av pensionskapitalet skall användas för en temporär utbetalning. För att säkerställa en grundtrygghet för resten av livet får uttaget inte vara så stort att den årliga pensionen efter utbetalningen går ner under grundtrygghetens nivå. Man undviker på så sätt fall, där individer gör stora uttag för konsumtion och därefter låter sig försörjas via statskassan.

Bild 2

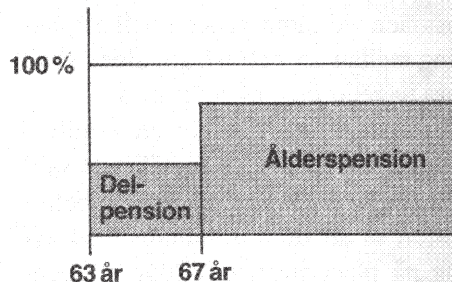
1. Normal utbetalning:

2. Koncentrerad utbetalning:

3. Delpension:

Pensionskapitalet kan också användas för delpension, varvid pensionen minskas enligt försäkringsmatematiska principer när den definitiva pensioneringen sker.

Några olika sätt att disponera sitt pensionskapital illustreras med följande bild.

Fonderna

I fråga om pensionskapitalets placering bör en stor variationsrikedom kunna erbjudas med möjlighet för den försäkrade att kunna välja fritt åtminstone inom rätt vida ramar. Vid sidan om traditionell försäkring bör också skunkit linked-försäkringar kunna komma i fråga. Även genom placering i utlandet kan kapitalet spridas så att en oönskad maktkoncentration undviks, en bättre avkastning uppnås och en sund konkurrens främjas.

Till de många frågor, som självfallet återstår att utreda, hör också den om det skall finnas

någon statlig garanti eller något obligatoriskt återförsäkringsarrangemang mellan försäkringsgivarna med hänsyn till den i och för sig lilla risken för försäkringsgivarens obestånd.

Byte av försäkringsgivare med överföring av pensionskapitalet förutsätts också kunna ske, när en försäkrad inte är nöjd med den han tidigare valt.

För de mycket långa tidsperioder det handlar om i pensionssystem är det viktigt men svårt att göra antaganden om kapitalavkastningen. Enligt flertalet experter är det allmänna läget i såväl Sverige som hela västvärlden i övrigt att man under lång tid framöver kan räkna med höga realräntor, beroende på sparandebristen.

Långsiktigt överstiger dessutom den årliga avkastningen på aktier väsentligt avkastningen på obligationer. Studier ända tillbaka till sekelskiftet visar på mellan 6 och 9

TEMA PENSION

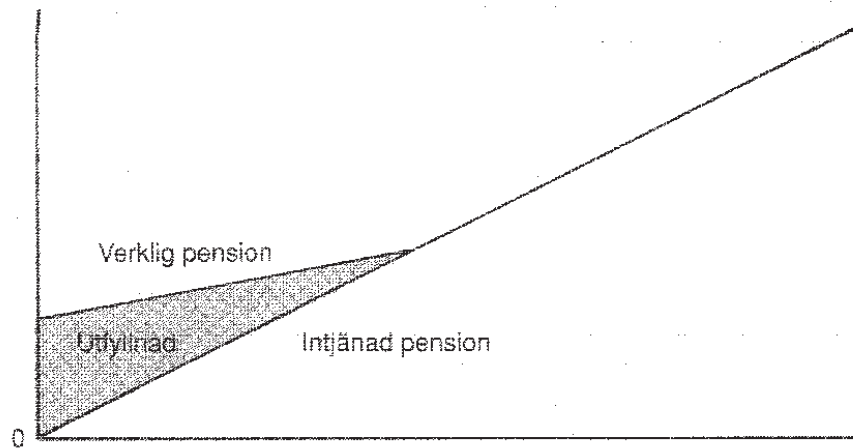
procentenheter. I vår modell förutsätter vi att ca 40 procent av placeringarna kommer att ske i aktier och 60 procent i obligationer, i bägge fallen såväl inom som utom landet.

På grundval härav har vi som huvudalternativ antagit en realavkastning på hela portföljen på 4 procent per år. Som sidoalternativ redovisas en 3- respektive en 5-procentig avkastning.

Grundtrygghet

För de sämst ställda lämnas bidrag från statskassan som utfyllnad till ATP-pensionen. Denna utfyllnad förutsätts vara så utformad att den som helt saknar ATP-pension får ett bidrag, som ger pensionären en rimlig grundtrygghet. Bidraget minskar sedan med ATP-pensionen för att helt upphöra vid viss nivå. För att pensionsincitamentet att arbeta

Bild 3 Utfyllnadsbidrag från staten vid låg ålderspension

alltid skall finnas minskar bidraget i snabbare takt än pensionen ökar; se följande skiss.

Pensionsbesked

Varje försäkrad får varje år besked om storleken av inbetald pensionsavgift och befintligt pensionskapital. Beskedet kompletteras med en prognos om vad pensionen kan tänkas bli från exempelvis 67 år under vissa givna förutsättningar.

Dessutom bör alla lönebesked förses inte bara med den nuvarande uppgiften om avdrag för preliminärskatt utan även om den inbetalda pensionsavgiftens belopp. En effekt av detta bör kunna bli att avgiften inte som i

dag uppfattas som en skatt, utan som en avgift som är inbetald för den enskildes egen räkning.

Numerisk belysning

Här lämnas några exempel på pensionsnivåer och avgifter vid olika antaganden om inträdesålder, ingångslön, reallönetillväxt och real avkastning på försäkringsgivarens medel. Pensionering förutsätts ske vid 67 års ålder. Dödligheten har satts till ett genomsnitt för män och kvinnor men följer i övrigt de

antaganden, som RFV tillämpat i sina prognoser.

Vi har i våra kalkyler utgått från att ålderspensionen från 67 års ålder bör utgöra 65 % av genomsnittet av de sista 20 årens

ålder och att lönen hela tiden växer i takt med BNP.

Nedan visas hur stor avgiftsprocenten behöver vara med några alternativa antaganden om den ekonomiska utvecklingen

Bild 4

Årlig avgift i procent av lönen för att ålderspensionen från 67 års ålder skall bli 65 % av genomsnittslönen (mätt i basbelopp) under de sista 20 åren enligt huvudalternativet (BNP-tillväxt/år 2 % i kombination med real avkastning per år på 4 %).

Intjänande till 67 års ålder från	BNP-tillväxt/år (= reallönetillväxt)	Real avkastning/år		
		3%	4%	5%
20 års ålder	1%	8,4	5,9	4,1
	2%	10,0	7,2	5,1
25 års ålder	1%	9,9	7,2	5,2
	2%	11,5	8,5	6,2
30 års ålder	1%	12,0	9,0	6,7
	2%	13,5	10,2	7,7

löner, uppräknade med BNP-tillväxten fram till pensioneringen. Vi har vidare räknat med att intjänandet av pension börjar vid 25 års

vid ovan angivna förutsättningar.

Alder 1995	Alder då ATP började intjänas	BNP-tillväxt/år (= reallönetillväxt)	Real avkastning/år	3%	4%	5%
25	20	1	64	92	68	97
35	20	1	66	91	68	126
35	25	1	56	76	59	104
35	30	1	45	61	48	81
35	30	2	45	61	48	64

Ålderspension från 67 års ålder i procent av sista yrkesverksamma årets lön för den som fått startkapital och för vilken därefter betalas en årlig avgift till fonderingsstyrelsen på 8,5 % av lönen.

Bild 5

TEMA PENSION

Vårt huvudalternativ i fråga om ekonomisk tillväxt har varit en årlig ökning av BNP med 2 % och en real avkastning av 4 %. Med dessa förutsättningar skulle den årliga avgiften bli 8,5 % av lönen. Om man utgår från denna avgift och den ekonomiska utvecklingen blir en annan erhålles följande pension i procent av slutlönen.

Övergången

Som nämnts anser vi det nödvändigt att en övergång till ett nytt system påbörjas snarast, för att med dess spar- och arbetsmotiv bidra till en ekonomisk tillväxt, i god tid före de förväntade stora påfrestningarna efter sekelskiftet.

Övergången från nuvarande direktbetalningssystem till det renodlade fonderingssystemet måste självfallet ske under en längre tid för att inte den årliga belastningen skall bli övermäktig. Vår ambition har dock varit att med denna restriktion göra den så kort som möjligt. I övrigt har vi vid vår konstruktion av övergångsregler vägläts av följande principer.

Med hänsyn till det sociala kontrakt, som nuvarande system kan sägas innebära, har förändringarna gjorts allt mindre genomgripande, ju närmare pensionsåldern man är vid starttidpunkten. De som då redan fyllt 60 år berörs över huvud taget inte. De som är mellan 41 och 60 får oförändrade ATP-förmåner men berörs av sådana ändringar i intjänanderegler och återgång till pensionsåldern 67 år, som pensionsberedningen tagit upp. Vi ser här inte bara ett ekonomiskt motiv utan tycker att även att den ökande livslängden och det successivt förbättrade hälsotillståndet motiverar en sådan höjning.

AP-fonderna (men inte löntagarfonderna) har vi betraktat som disponibla för pensionsändamål inom ATP-systemet men på ett sådant sätt att medlen inte på länge och då först successivt skall vara tillgängliga för konsumtion. Detta i förening med vad som sagts under föregående punkt har lett oss till att fördela AP-fondernas medel endast bland dem, som vid starttidpunkten är högst 40 år.

Fördelningen av AP-fondernas medel på den enskilda löntagarna (och egenföretagarna) har skett på ett sådant sätt att individen typiskt sett ur AP-fonden tilldelas det startkapital som hade varit uppsamlat för hans räkning, om han hade omfattats av vårt fonderingssystem redan när han började tjäna in sin pension.

Alla skall vara med om att betala "övergångsavgiften", d v s kostnaden för fullgörandet av förpliktelserna enligt det gamla systemet under övergångstiden. Övergångsavgiften skall tas ut även på lönedelar över 7,5 basbelopp.

Övergången från nuvarande direktbetalningssystem till ett fonderingssystem enligt ovan har antagits ske så snart den politiska processen tillåter, vilket vi uppskattat till den 1 januari 1995.

Starttidpunkten

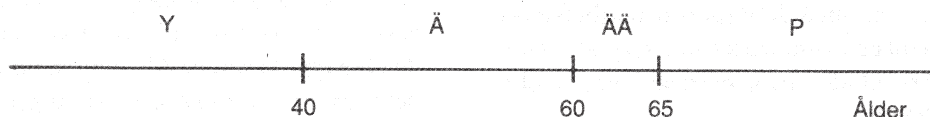
Övergången har enligt ovan antagits ske den 1 januari 1995. Våra beräkningar bygger sålunda på förhållandena fr o m denna tidpunkt, så som de avspeglas i RFV:s prognoser.

Indelning i ålderskategorier

Befolkningen per 1995-01-01 indelas i följande kategorier.

Bild 6

Indelning i åldersgrupper 1995-01-01.

P: de som redan uppbär ålders- eller förtidspension från nuvarande ATP-system.

ÄÄ: de som ännu inte uppbär pension men redan fyllt 60 år eller gör det under 1995.

Ä: de som fyllt 41 år eller gör det under 1995 och som inte tillhör kategorierna P och ÄÄ.

Y: de som ännu ej fyllt 40 år eller som fyller 40 år under 1995.

— 67 år för dem som under 1995 fyller 41—54 år.

Kategori Y (t o m 40):

Dessa personer erhåller pension uteslutande från fonderingssystemet enligt de för dem specifika reglerna om startkapital och avgifter nedan.

Pensionsförmåner

Kategori P (pensionärer):

Personer tillhörande kategori fortsätter att lyfta pension enligt samma regler som tidigare.

Kategori ÄÄ (60—65 år):

Även för dessa personer gäller allt framgent nuvarande regler i fråga om pensionsförmånerna.

Kategori Ä (41—59 år):

För dessa personer modifieras nuvarande regler i följande avseenden.

Intjänande enligt 30/15-regeln ändras till en 40/20-regel enligt en glidande skala, så att kraven ökar med 0,5 respektive 0,25 år för varje år som man år 1995 är yngre än 60 år.

Pensionsåldern höjs till att vara

— 66 år för dem som under 1995 fyller 55—59 år och

Startkapital

Vid starttidpunkten tillförs varje individ i kategori Y (t o m 40 år) ett belopp från nuvarande AP-fonder. Denna tilldelning är så avpassad att AP-fonderna töms så när som på en mindre reservkassa för ca tre månaders utbetalningar i det successivt avvecklade gamla ATP-systemet.

Det individuellt tilldelade beloppet bestäms utifrån intjänad ATP-poäng på ett sådant sätt att tilldelningen för var och en — tillsammans med framtida avgifter och beräknad avkastning — skall förslå till ungefär samma pensionsnivå, som gäller för den som inträder i systemet som 25-åring utan att ha några tidigare ATP-poäng. I siffror betyder det att var och en får sig tilldelad drygt 4.000 kronor för varje dittills intjänad ATP-poäng, motsvarande en årlig avgift om 13 procent av lönen. För exempelvis 30-åringen, som tjänat in 5 basbelopp om året under 10 år, skulle

TEMA PENSION

Bild 7

Yngre (≤ 40 år) utan ATP-poäng	Yngre (≤ 40 år) med ATP-poäng	Äldre (41–59)	Äldre (60–65 år)	Pensionärer
Pension uteslutande från det nya fonderings-systemet. Inget startkapital.	Pension uteslutande från det nya fonderings-systemet. Startkapital läggs in.	30/15-regeln går över till en 20/40-regel. 66/67 års pensionsålder.	Dagens regler vad avser förmåner gäller också här.	Lyfter pension enligt samma regler som tidigare.

således pensionskapitalet starta på ett belopp av drygt 200.000 kronor.

För den som den 1 januari 1995 ännu inte uppburit någon pensionsgrundande lön sker ingen tilldelning.

Behandlingen så här långt av de olika åldersgrupperna kan sammanfattas i följande bild.

Avgifter

Avgifterna är av tre slag, nämligen

— den enhetliga avgift till fonderingssystemet, som skall gälla i fullfunktionsstadiet och uttas på lönedelar upp till 7,5 basbelopp med en procentsats, nedan betecknad fa .

— en avgift till direktbetalningssystemet med en procentsats da som vi har satt $= fa$ men utan begränsning av lönen till 7,5 basbelopp

— en avgift med en procentsats likaledes till direktbetalningssystemet och med en procentsats $= db$ % av lönen utan begränsning.

Som redan nämnts kan procentsatsen fa modifieras om den ekonomiska utvecklingen motiverar det. Därmed ändras även da , som alltid skall vara $= fa$. Storleken av db , som ju

beror av den faktiska utvecklingen, bestäms fortlöpande efter det faktiska behovet.

Avgiftsuttaget db är ett uttryck för kostnaden att fullgöra förpliktelseerna i dagens folkpensions- och ATP-system, fram till dess alla har kommit över i fonderingssystemet. Beträffande storleken hänvisas till avsnittet "Numerisk belysning" nedan. Vår utgångspunkt är att db är priset för att åstadkomma en totalt sett bättre samhällsekonomi. Vi betraktar därför db som en skatt, som skall betalas solidariskt av alla löntagare (och egenföretagare) på alla lönedelar utan begränsning.

En annan utgångspunkt har varit att totalavgiften (summan av fa , da och db) i princip skall vara densamma för alla

Bild 8 Fördelning av den totala avgiften på åldersgrupper.

1995

Avgift för förtids- och familjepension		Ingen avgift	
Övergångsavgift = db			
Avgift till fonderings-systemet = fa	Avgift till direktbetalnings-systemet = da		
40	60	65	Ålder
Y	Ä	ÄÄ	P

2015

Avgift för förtids- och familjepension		Ingen avgift
Övergångsavgift = db		
Avgift till fonderingssystemet = fa	da	
	60 65	
Y	Ä	(Ä+) ÄÄ+P

inkomster upp till 7,5 basbelopp, bortsett från pensionärer (för vilka självfallet ingen avgift skall betalas) och att procentsatsen *db* beräknas även på lönedelar över 7,5 basbelopp. Detta har åstadkommits genom att *da* har satts lika med *fa*. Skillnaden mellan olika kategorier blir därför inte avgiftens totala storlek utan endast fördelning på avgift till de olika delarna. Fördelningen framgår av följande bild.

För de olika åldersgrupperna kommer således följande avgifter att erläggas.

Kategori *P* (pensionärer): Ingen avgift.

Kategorierna ÄÄ (60—65) och Ä (41—59 år): *da* + *db*.

Kategori *Y* (t o m 40): *fa* + *db*.

Bestämning av *db*

Uttaget *db* kan sägas utgöra den merkostnad, som alla måste bära för att direktbetalningssystemet skall kunna fullgöra de gamla folkpensions- och ATP-förpliktelserna under övergångsskedet. *db* betalas därför som redan nämnts av alla löntagare (och alla egenföretagare) på hela lönen utan begränsning.

Som bekant väntas det inträffa en puckel i ATP-utbetalningarna och därmed ATP-avgifterna omkring år 2020. Beroende på storleken av de pensionerade årsklasserna kommer avgiften *db* att variera från år till år. Den ökar från 1995 för att efter ett maximum omkring år 2020 gå ner till 0 när den sista pensionen från det gamla systemet har lyfts.

Storleken varierar med olika antaganden. För att få en rättvisande bild av de verkliga

TEMA PENSION

Bild 9

Övergångsavgift i procent av lönen
(utan begränsning till 7,5 basbelopp)

År	BNP-tillväxt/år = 1 %			BNP-tillväxt/år = 2 %		
	Real avkastning/år			Real avkastning/år		
	3 %	4 %	5 %	3 %	4 %	5 %
1995	10,8	12,3	13,4	9,3	11,0	13,2
2000	12,4	13,8	14,4	10,2	11,5	12,5
2005	12,5	13,4	14,0	9,8	10,8	11,5
2010	15,7	16,3	16,6	12,2	12,7	13,2
2015	20,1	20,3	20,5	15,2	15,4	14,6
2020	22,4	22,4	22,4	16,4	16,5	16,5
2025	20,0	20,0	20,0	15,2	15,2	15,2

övergångskostnaderna har vi också lagt in kostnaden för fullföljandet av folkpensioneringens ålderspension eftersom vi i vår renodlade modell inte skiljer mellan

ATP- och folkpensionsförmåner. Bilden av de totala övergångskostnaderna blir då följande.

Det är fullt möjligt att utjämna denna avgift över åren med olika tekniker, men några sådana redovisas inte här.

Pensionsbesked

Även under övergångsskedet lämnas besked om pensionsavgift, pensionskapital och förväntad pension enligt fonderingssystemet. Härutöver lämnas uppgift om förväntad pension från direktbetalningssystemet samt om storleken av övergångsavgiften *db*.

Numerisk belysning

Här lämnas några exempel på pensionsnivåer och avgifter vid olika antaganden om inträdesålder, reallönetillväxt samt real avkastning på försäkringsgivarens medel. Pensionering enligt fonderingssystemet förutsätts ske vid 67 års ålder. Dödligheten har satts till ett genomsnitt för män och kvinnor men följer i övrigt de antaganden, som RFV tillämpat i sina prognoser.

Startkapitalet är dimensionerat så att den som haft en lugn löneutveckling och tjänat in

Bild 10

Ålderspension från 67 års ålder i procent av sista yrkesverksamma årets lön för den som fått startkapital och för vilken därefter betalas en årlig avgift till fonderingssystemet på 8,5 % av lönen.

Ålder 1995	Ålder då ATP började intjänas	BNP-tillväxt/år (= reallönetillväxt)	Real avkastning/år		
			3 %	4 %	5 %
25	20	1	64	92	133
		2	48	68	97
35	20	1	66	91	126
		2	50	68	94
35	25	1	56	76	104
		2	43	59	80
35	30	1	45	61	81
		2	36	48	64

ATP-poäng från 25 års ålder skall tillsammans med framtida avgifter och avkastningen på dem kunna lyfta en pension från 67 års ålder på den nivå vi ansett rimlig, förutsatt att ekonomin hela tiden följt vårt

huvudalternativ. Detta gäller tämligen oberoende av vederbörandes ålder vid starttidpunkten. I nedanstående uppställning visas vilka pensionsnivåer, som kommer att gälla vid olika antaganden om den

Bild 11

Årlig total avgift i procent av lönen om ålderspensionen från 67 års ålder skall bli = 65 % av genomsnittslönen (mätt i basbelopp) under de sista 20 åren enligt huvudalternativet (positionerna inom ruta).

År	BNP-tillväxt/år = 1 %			BNP-tillväxt/år = 2 %		
	Real avkastning/år			Real avkastning/år		
	3 %	4 %	5 %	3 %	4 %	5 %
1995	27,6	26,4	25,5	27,4	26,1	25,0
2000	29,4	27,9	26,7	28,0	26,3	25,0
2005	30,1	28,2	26,8	27,7	25,6	24,1
2010	33,0	30,7	29,1	29,5	27,0	25,2
2015	36,5	34,0	32,2	31,6	28,8	26,7
2020	38,1	35,4	33,4	32,0	28,9	26,7
2025	35,4	32,6	30,6	29,3	26,3	24,0
N ¹⁾	15,8	13,1	11,2	16,0	13,0	10,7

¹⁾ = fullfunktionsstadiet

Anm. I totalavgiften ingår även beräknad avgift för förtids- och familjepension.

TEMA PENSION

ekonomiska utvecklingen och beroende på
ålder vid starttidpunkten och antalet år med
intjänade ATP-poäng.

Bild 12

Bild 12

Total avgift i procent av lönen, fördelad efter ändamål.
BNP-tillväxt/år (= reallönstillväxt) 2 %.
Real avkastning per år 4 %.

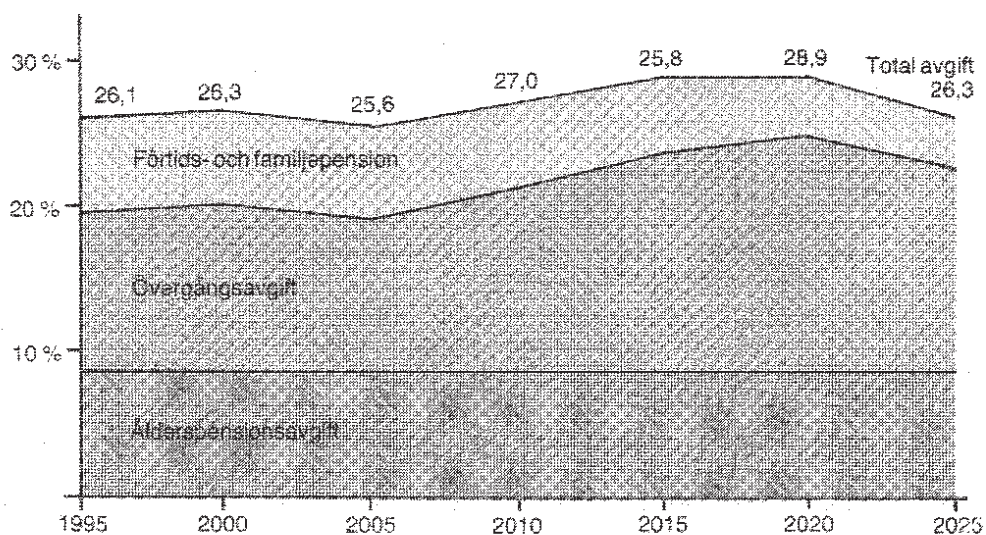

Bild 13

Total avgift i procent av lönen; jämförelse mellan nuvarande system och Skandiamodellen.

År	BNP-tillväxt/år 1 % Real avkastning/år 3 %		BNP-tillväxt/år 2 % Real avkastning/år 4 %	
	Nuvarande system	Skandia-modellen	Nuvarande system	Skandia-modellen
1995	23,9	27,6	22,6	26,1
2000	24,8	29,4	22,1	26,3
2005	26,4	30,1	22,4	25,6
2010	29,5	33,0	23,8	27,0
2015	32,2	36,5	24,8	28,8
2020	33,0	38,1	24,3	28,9
2025	32,7	35,4	23,1	26,3

Anm. Avgiften enligt nuvarande system innefattar inte den del som betalas via statsbudgeten.

Avgiften enligt Skandiamodellen tas — till skillnad från nuvarande system — till cirka en tredjedel endast ut på lönedelen upp till 7,5 basbelopp.

I följande uppställning visas den totala kostnaden under övergångsskedet, omfattande kostnad för ålderspension enligt fonderingssystemet, fullgörandet av kvarstående förpliktelser enligt det gamla

ATP- och folkpensionssystemet samt förtids- och familjepension.

Samma avgifter — och nu med fördelning på de olika delarna — kan också illustreras grafiskt på följande sätt.

Slutligen visas hur dessa avgifter ter sig vid en jämförelse med prognostiserade avgifter enligt pensionsberedningen, om allt blir vid det gamla.

Siffrorna visar att det kostar pengar i form av höjda avgifter att växla om till ett robust fonderingssystem. Det är nu inte särskilt förvånande. Mer förvånande är att merkostnaden trots allt är så måttlig för en stor

och viktig reform. Vi tror att många som ser dessa siffror håller med oss om att en övergång från destruktiv konsumtion till konstruktivt sparande kan vara värt detta pris.

Det bör observeras att en väsentlig (över tiden växlande) del av avgiften tas ut endast på lönedelar upp till 7,5 basbelopp medan dagens avgift (liksom i de flesta gjorda prognoser) tas ut på hela lönen utan begränsning. Utslaget på

TEMA PENSION

Bild 14

Fondernas totala storlek

BNP-tillväxt (= reallönetillväxt) 2 % per år.

Real avkastning 4 % per år.

År	Individuella pensionskapital, mdr kr i fast penningvärde		BNP	
	Från AP-fonden	Från nysparande	Summa	
1995	561	29	580	1537
2000	683	226	909	1697
2005	830	536	1366	1874
2010	1010	988	1998	2067
2015	1229	1623	2852	2284
2020	1496	2476	3972	2522
2022	1618	2892	4510	2623

hela lönen skulle ovanstående avgifter minska med genomsnittligt kanske 2 procentenheter. Jämförelsen försvåras också, men i andra riktningen, av att vi i förhållande till nuvarande system successivt har höjt pensionsåldern och ökat avgiftsbetalningstiden med två år.

Viktigare än dessa detaljpåpekanden är dock att vi tror oss genom vår modell åstadkomma ett ökat sparande och en större arbetsvilja och därmed skapa förutsättningar för en bättre ekonomisk tillväxt.

Vid starten den 1 januari 1995 utgörs de sammanlagda fonderna uteslutande av de tidigare AP-fonderna, vilkas medel nu ingår i systemet som ett startkapital. Nu börjar emellertid också inflödet av avgifter. Fonderna ökar därefter fram till år 2022, då de första, som omfattas av fonderingssystemet har uppnått 67 års ålder och kan förväntas gå i

pension. Fonderna fortsätter att öka också därefter men enligt ett mer komplicerat mönster eftersom även avtappning sker. Vi har därför nöjt oss med att illustrera en tänkt utveckling endast fram till 2022.

Slutkommentar

Den modell, som presenteras ovan, är visserligen statistiskt underbyggd men ändå bara en idéskiss och bör behandlas som en sådan. Vi är således medvetna om att många delproblem återstår att lösa. Ändå har vägen dit varit ganska lång och krokig, där åtminstone ett halvdussin huvudalternativ testats och förkastats. Även på många enskilda punkter har vi naturligtvis haft andra möjligheter att välja mellan.

Men målen för den nya modellen har hela tiden legat fast: ett så "rent" försäkringssystem som möjligt, så "raka rör"

NFT 1/1992**TEMA PENSION**

som möjligt i intjänandereglerna, så god kapitalbildning som möjligt samt ett breddat ägande på kapitalmarknaden. Systemet måste bidra till att skapa sitt eget fundament; det måste med andra ord stimulera den ekonomiska tillväxten, inte motverka den.

Det måste slutligen införas snarast möjligt med hänsyn till ATP-puckeln efter sekelskiftet.